

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД І УКРАЇНА: ІСТОРІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ТА СУЧАСНИЙ СТАН ВІДНОСИН

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Надано характеристику основним етапам взаємодії України з Міжнародним валютним фондом, проаналізовано основні програми кредитування з боку Фонду. Визначено ключові моменти діючої програми Механізму розширеного фінансування та основні проблеми її ефективної реалізації. Окреслено основні заходи з удосконалення співробітництва між Україною та МВФ у майбутньому.

Ключові слова: МВФ, зовнішнє фінансування, кредитна програма, Механізм розширеного фінансування, транш.

Abstract. The main stages of interaction of Ukraine with the International Monetary Fund are characterized, the main programs of crediting from Fund are analyzed. The key moments of the existing program of the Mechanism of expanded financing and the main problems of her effective realization are defined. The main actions for improvement of cooperation between Ukraine and the IMF in the future are designated.

Keywords: IMF, external financing, credit program, Mechanism of expanded financing, tranche.

Актуальність.

Постійний та всеохоплюючий процес глобалізації світової економіки, який проявляється в розширенні й ускладненні взаємозалежностей та взаємовпливу окремих національних економік, виникненню нових форм та характеру їх зв'язків, створює нові поштовхи до розбудови та трансформаційних перетворень архітектури світової економічної та фінансової систем. Існуючий рівень взаємодії країн вимагає координації інколи різноспрямованих дій окремих урядів щодо розробки й реалізації єдиної міжнародної стратегії соціально-економічного розвитку[1]. Значення фінансових ресурсів в процесі реалізації стратегічних завдань обумовлюється й суттєвою виснаженістю внутрішніх джерел більшості країн світу, що сприяє залученню до національних фінансових систем коштів міжнародних фінансових організацій. Позитивні результати співробітництва міжнародних фінансових організацій з країнами з перехідною економікою на початковому етапі їх трансформаційних перетворень проявилися у вирішенні таких стратегічно важливих завдань, як структурна перебудова народногосподарських комплексів, системи власності та матеріального виробництва, використання сучасних дієвих моделей промислової та інноваційної політики тощо[2].

Однак, не зважаючи на досить широке використання кредитних ресурсів МФО в якості інструмента акумуляції грошових потоків до національних економік, вимагає досить зваженої оцінки співробітництво з даними установами та залучення до національних фінансових систем такого кредитного капіталу. Досить актуальною проблема залучення додаткових фінансових коштів є й для України, адже сучасні трансформаційні перетворення економічного, соціального й політичного характеру, а також спроби виходу на міжнародний фінансовий ринок, пов'язані з поглибленням співпраці з багатьма МФО, зокрема з Міжнародним валютним фондом та групою Світового банку. Підвищення ефективності зовнішніх фінансових запозичень зумовлює необхідність аналізу співпраці України з Міжнародним валютним фондом для розробки обґрунтованої стратегії поведінки у майбутньому[3].

Серед зовнішніх фінансових джерел для України найбільш привабливими є такі міжнародні фінансові інституції, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку, завдяки пільгам, порівняно низькій вартості запозичень, які вони надають, а також авторитетності їхніх оцінок і дій для інших потенційних кредиторів та інвесторів[4]. Співпраця з такими міжнародними фінансовими інституціями розглядається світовою фінансовою спільнотою як акт довіри, підтвердження кредитоспроможності держави. МВФ представляє собою міждержавну багатосторонню організацію, яка має статус спеціалізованого закладу Організації Об'єднаних Націй. МВФ стежить, головним чином, за функціонуванням міжнародної валютної системи, валютною політикою і політикою міжнародних курсів країн-членів, а також за дотриманням ними кодексу поведінки поводження в міжнародних валютних відносинах, включаючи надання допомоги країнам-членам шляхом короткострокового кредитування у випадках ускладнень, пов'язаних із платіжним балансом. Підготовка до співпраці України з МФО розпочалася у 1992 р. з підписання Закону «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій». Даним Законом визначено виключні повноваження Кабінету міністрів України щодо співпраці України з МВФ, зокрема виконувати усі зобов'язання відносно участі країни в Департаменті Спеціальних прав запозичення фонду, підписання та депонування до Фонду документів, сплачувати або вносити іншим чином платежі до Фонду, одержувати кошти під час здійснення операцій відповідно до статей угод Фонду, а Національний банк України виступає банкомдепозитарієм будь-яких сум фонду[5].

У тому ж році Україна стала повноправним членом МВФ і з того моменту всі Угоди Фонду набирають чинності на території країни, а користуватися кредитними коштами фонду розпочала з 1994 р. Впродовж 20 років співробітництва фінансова допомога Україні надавалась у наступних основних формах:

- за Програмою системної трансформаційної позики (STF) для підтримки платіжного балансу;
- за програмою “Stand by” для підтримки курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу;
- за Програмою розширеного фінансування (“Extended Fund Facility” – EFF) для сприяння економічній стабілізації[6].

У рамках реалізації програми EFF у 2015 р. вже почали реалізовуватися певні зміни на законодавчому рівні в сфері енергетики, банківського сектору, незалежності Національного банку, оздоровлення державних фінансів, реформування сектору державних підприємств та боротьби з корупцією. Виконання цих заходів забезпечило отримання у 2015 р. двох траншів на загальну суму 6,7 млрд. дол. США: перший транш на суму 5 млрд. дол. США (березень 2015 р.) спрямовано на нагальні бюджетні проблеми та на відновлення золотовалютних резервів НБУ; 1,7 млрд. дол. США (серпень 2015 р.) спрямовані на поповнення резервів НБУ задля посилення стабільності на валютному ринку країни. З початку 2016 р. Україна та МВФ узгоджують доповідь про перебіг реформ в країні та Меморандум про другий перегляд програми та подальші дії сторін[7]. Сторонами обговорюється широке коло питань щодо різних аспектів монетарної, банківської антикорупційної політики, пенсійної реформи та приватизації. Директор-розпорядник Фонду Лангард К. наголошує на уповільненні реформ у сфері державного управління та боротьби з корупцією та зменшенні впливу особистих інтересів на політику, що може спричинити зупинку програми реформ, яку підтримує МВФ. Продовження співпраці з МВФ можливе при прийнятті Україною 19 законопроектів. Затримка з черговим траншем впливає також й на можливості країни залучити інші потоки фінансової допомоги – 1 млрд. дол. США у вигляді гарантій від уряду Сполучених штатів Америки, а також 1,3 млрд. дол. США кредитних траншів від Європейського союзу та Світового банку. Очікується, що травневий візит представників МВФ до України сприятиме вирішенню гострих питань та дозволить отримати черговий транш у розмірі 1,7 млрд. дол. США. Усього у 2016 р. очікувалось отримання від Фонду коштів в обсязі 5,8 млрд. дол. США. На жаль, для погашення заборгованості перед МВФ, Україна вимушена брати нові кредити у досить великих розмірах, у зв'язку з чим фінансовий борг країни стане нагадувати фінансову піраміду. Україна через надмірні зовнішні запозичення перетворюється на державу, яка сидить на «кредитній голці». Окрім того, за рахунок залучення зовнішніх коштів економіка не буде розвиватись та досягти за короткий термін структурних реформ неможливо. Держава не може сподіватись на одночасне вирівнювання платіжного балансу через фінансову позику, а стійкого економічного

зростання можна досягли лише з позитивним зовнішньоторговельним сальдо та міцним вітчизняним виробництвом. Втім, за оцінками експертів МВФ, Україну у 2016 р. очікує рекордне зростання реального ВВП на 1,5%: «Очікується, що Україна ввійде в період рекордного економічного зростання, який буде підтримано зниженням економічних дисбалансів та покращенням геополітичної ситуації». Таким чином, основним завданням уряду України повинно бути встановлення такого рівня співробітництва з МВФ, за якого перебудова економічної політики буде спрямована не на виконання умов Фонду для отримання чергового траншу кредиту, а на досягнення стратегічних цілей розвитку країни[8].

Висновки.

Україну та МВФ об'єднують роки тісної співпраці, впродовж яких Фонд надає країні довгострокові, порівняно дешеві кредити, які сприяють вирішенню проблем платіжного балансу, з вимогою виконання деяких умов. Але Україна ще жодного разу не виконала вимоги МВФ у повному обсязі, що обумовлює затримання подальшого кредитування. Крім того, на розвиток національної економіки можуть негативно впливати як масштабна співпраця з МВФ, так і розрив відносин з ним. Відмова від нових запозичень згубно відіб'ється на національній економіці, а виділення чергового кредиту під підвищення тарифів на газ і скорочення соціальних витрат спричинить хвилювання серед громадян і сприятиме посиленню соціальної напруженості. У зв'язку з чим, основним напрямом взаємовідносин України з МВФ вбачається надання технічної, інформаційної і консультативної допомоги з боку Фонду в напрямку всебічного реформування соціально-економічної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лобас М.Г. Міжнародні фінансові організації та їх значення для економічного розвитку країн / М. Г. Лобас // Агроінком. – 2010. – № 4–6. – С.1–8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Agroin/2010_4-6/LOBAS.pdf.
2. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій / Закон України від 03.06.1992 р. № 2402-ХІІ // Верховна рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>.
3. Міжнародне співробітництво. МВФ / Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mvf>
4. Дунас О.І. Особливості та основні напрями співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями системи ООН / О.І. Дунас // Право України. – 2008. – № 2. – С. 112–115.
5. Фурман І.В. Міжнародний валютний фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи / [І.В. Фурман, А.О. Підгіряк, Я.С. Паламар] // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – Вінниця : ВНАУ, 2013. – № 4(81). – С. 275–285.
6. Єрмошенко М.М. Стабілізаційні програми МВФ та реформування економіки України / М.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми Економіки. – 2004. – № 5–6. – С. 17–25.
7. Міністерство економіки України. Досвід співробітництва України з МВФ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.
8. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>

Дівак Вікторія Віталіївна – студентка групи Мр-176, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: divaviktoria1@gmail.com

Науковий керівник: *Білоконь Тетяна Миколаївна* - кандидат економічних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця,

Viktoriiia Divak - student of MR-17b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: divakviktorial@gmail.com

Supervisor: **Tetiana Bilokon** - Candidate of Sciences (Economics), Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia,